يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ

مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَ لْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَ

لاَ يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَ

لْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَ لْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَ لاَ يَبْخَسْ

مِنْهُ شَيْئاً فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهاً أَوْ

ضَعِيفاً أَوْ لاَ يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ

بِالْعَدْلِ وَ اسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ

يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَ امْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ

الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا

الْأُخْرَى وَ لاَ يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَ لاَ تَسْأَمُوا

أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيراً أَوْ كَبِيراً إِلَى أَجَلِهِ ذٰلِكُمْ أَقْسَطُ

عِنْدَ اللَّهِ وَ أَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَ أَدْنَى أَلاَّ تَرْتَابُوا إِلاَّ أَنْ

تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ أَلاَّ تَكْتُبُوهَا وَ أَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَ لاَ يُضَارَّ
كَاتِبٌ وَ لاَ شَهِيدٌ وَ إِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَ
اتَّقُوا اللَّهَ وَ يُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
(282) وَ إِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَ لَمْ تَجِدُوا كَاتِباً وَ
فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضاً فَلْيُؤَدِّ الَّذِي
اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ وَ لْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَ لاَ تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ
وَ مَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

(283)

O ye who believe! When ye deal with each other, in transactions involving future obligations in a fixed period of time, reduce them to writing let a scribe write down faithfully as between the parties: let not the scribe refuse to write: as Allah has taught him, so let him write. Let him who incurs the liability dictate, but let him fear Allah his lord, and not diminish aught of what he owes. If the party liable is mentally deficient, or weak, or unable

himself to dictate, let his guardian dictate faithfully, and get two witnesses, out of your own men, and if there are not two men, then a man and two women, such as ye choose, for witnesses, so that if one of them errs, the other can remind her. The witnesses should not refuse when they are called on (for evidence). Disdain not to reduce to writing (your contract) for a future period, whether it be small or big: it is juster in the sight of Allah, more suitable as evidence, and more convenient to prevent doubts among yourselves but if it be a transaction which ye carry out on the spot among yourselves, there is no blame on you if ye reduce it not to writing. But take witness whenever ye make a commercial contract; and let neither scribe nor witness suffer harm. If ye do (such harm), it would be wickedness in you. So fear Allah; for it is Allah that teaches you. And Allah is well acquainted with all things. If ye are on a journey, and cannot find a scribe, a pledge with possession (may serve the purpose). And if one of you deposits a thing on trust with another, let the trustee (faithfully) discharge his trust, and let him fear his Lord. Conceal not evidence; for whoever conceals it,– his heart is tainted with sin. And Allah knoweth all that ye do.

اے لوگو جو ایمان لائے ہو، جب کسی مقرر مدّت کے لئے تم آپس میں قرض

کا لین دین کرو تو اسے لکھ لیا کرو — فریقین کے درمیان انصاف کے ساتھ

ایک شخص دستاویز تحریر کرے — جسے اللہ نے لکھنے پڑھنے کی قابلیت بخشی ہو،

اسے لکھنے سے انکار نہ کرنا چاہیئے — وہ لکھے اور املاء وہ شخص کرائے جس پر حق

آتا ہے (یعنی قرض لینے والا)، اور اسے اللہ، اپنے رب سے ڈرنا چاہیئے کہ جو

معاملہ طے ہوا ہو اس میں کوئی کمی بیشی نہ کرے— لیکن اگر قرض لینے والا

خود نادان یا ضعیف ہو، یا املا نہ کرا سکتا ہو، تو اس کا ولی انصاف کے ساتھ املا

کرائے— پھر اپنے مردوں میں سے دو آدمیوں کی اس پر گواہی کرا لو— اور اگر

دو مرد نہ ہوں تو ایک مرد اور دو عورتیں ہوں تاکہ ایک بھول جائے تو

دوسری اسے یاد دلا دے— یہ گواہ ایسے لوگوں میں سے ہونے چاہییں، جن

کی گواہی تمہارے درمیان مقبول ہو— گواہوں کو جب گواہ بننے کے لئے کہا

جائے، تو انھیں انکار نہ کرنا چاہئیے— معاملہ خواہ چھوٹا ہو یا بڑا، معیاد کی تعیین

کے ساتھ اس کی دستاویز لکھوا لینے میں تساہل نہ کرو— اللہ کے نزدیک یہ

طریقہ تمہارے لئے زیادہ مبنی بر انصاف ہے، اس سے شہادت قائم ہونے

میں زیادت سہولت ہوتی ہے، اور تمہارے شکوک و شبہات میں مبتلا ہونے

کا امکان کم رہ جاتا ہے- ہاں جو تجارتی لین دین دست بدست تم لوگ آپس

میں کرتے ہو، اس کو نہ لکھا جائے تو کوئی حرج نہیں، مگر تجارتی معاملے طے

کرتے وقت گواہ کر لیا کرو— کاتب اور گواہ کو ستایا نہ جائے— ایسا کرو گے، تو

گناہ کا ارتکاب کروگے—اللہ کے غضب سے بچو—وہ تم کو صحیح طریق عمل کی
تعلیم دیتا ہے اور اسے ہر چیز کا علم ہے—اگر تم سفر کی حالت میں ہو اور
دستاویز لکھنے کے لئے کوئی کاتب نہ ملے، تو رہن بالقبض پر معاملہ کرو—اگر تم
میں سے کوئی شخص دوسرے پر بھروسہ کرکے اس کے ساتھ کوئی معاملہ کر
ے تو جس پر بھروسہ کیا گیا ہے، اسے چاہیے کہ امانت ادا کرے، اور اللہ،
اپنے رب سے ڈرے-اور شہادت ہرگز نہ چھپاؤ—جو شہادت چھپاتا ہے، اس
کا دل گناہ میں آلودہ ہے—اور اللہ تمہارے اعمال سے بے خبر نہیں ہے—

ऐ लोगो जो ईमान लाए हो, जब किसी मुकर्रर मुद्दत के लिए तुम आपस में क़र्ज़ का लेन-देन करो तो उसे लिख लिया करो | फरीकैन के दरमियान इनसाफ़ के साथ एक शख्स दस्तावेज़ तहरीर करे | जिसे अल्लाह ने लिखने-पढ़ने की क़ाबिलियत बख्शी हो उसे लिखने से इनकार न करना चाहिए | वह लिखे और इमला वह शख्स कराए जिसपर हक़ आता है (यानी क़र्ज़ लेनेवाला) | और उससे अल्लाह, अपने रब से डरना चाहिए कि जो मामला तय हुआ हो उसमें कोई कमी-बेशी न करे | लेकिन अगर क़र्ज़ लेनेवाला ख़ुद नादान या ज़ईफ़ हो या इमला न करा सकता हो तो उसका वली इनसाफ़ के साथ इमला कराए | फिर अपने मर्दों में से दो आदमियों की उसपर गवाही करा लो | अगर दो मर्द न हों तो एक मर्द और दो औरतें हों ताकि एक भूल

जाए तो दुसरी उसे याद दिला दे | ये गवाह ऐसे लोंगों में से होने चाहिएँ जिनकी गवाही तुम्हारे दरमियान मकबूल हो | गवाहों को जब गवाह बनने के लिए कहा जाए तो उन्हों इनकार न करना चाहिए | मामला खाह छोटा हो या बड़ा, मीआद की ताईन के साथ उसकी दस्तावेज़ लिखवा लेने में तसाहुल न करो | अल्लाह के नज़दीक यह तरीका तुम्हारे लिए ज़्यादा मबनी बर इनसाफ़ है और इससे शहादत कायम होने में ज़्यादा सहूलत होती है | और तुम्हारे शुकूक व शुबहात में मुब्तला होने का इमकान कम रह जाता है, जहाँ जो तिजारती लेन-देन दस्त-ब-दस्त तुम लोग आपस में करते हो, उसको न लिखा जाए तो कोई हरज नहीं | मगर तिजारती मामले तय करते वक्क्त गवाह कर लिया करो | कातिब और गवाह को सताया न जाए | ऐसा करोगे तो गुनाह का इरतिकाब करोगे | अल्लाह के ग़ज़ब से बचो | वह तुको सही तरीक़े-अमल की तालीम देता है और उससे हर चीज़ का इल्म है | अगर तुम सफ़र की हालत में हो और दस्तावेज़ लिखने के लिए कोई कातिब न मिले तो रिहन-बिल-कब्ज़ पर मामला करो | अगर तुममें से कोई शख्स दूसरे पर भरोसा करके उसके साथ कोई मामला करे तो जिसपर भरोसा किया गया है, उसे चाहिए कि वह अमानत अदा करे और अल्लाह, अपने रब से डरे | और शहादत हरगिज़ न छिपाओ | जो शहादत छिपाता है, उसका दिल गुनाह में आलूदा है, और अल्लाह तुम्हारे आमाल से बेख़बर नहीं है |